

DOĞRULUK DÜRÜSTLÜK DEĞERİ VELİLERE ÖNERİLER

Dürüst Çocuklar Yetiştirmek İçin Neler Yapabiliriz

Çocuklar 5 yaş öncesinde gerçekle hayali karıştırırlar. Hayallerini gerçek gibi anlatabilirler. Düşüncelerini bilinçsizce, yalan olduğunun farkında olmadan ifade edebilirler. Ancak çocuğunuzun yalanı bilinçli olarak söylediğini fark ettiğinizde durum değişir. Çocuklar genellikle 5 yaşından sonra yalan söylemeyi doğru olmadığını bile bile tercih etmeye başlayabilirler. Bireysel farklılıklar bu yaş seviyesini geri veya ileri alabilir. Önemli olan çocuğun yalan söylediğinin farkında olmasıdır. Bu durumda yapılması gerekenler ilerleyen paragraflarda tek tek ele alınmaktadır.

Çocuklar Neden Dürüslükten Ayrılır?

Başkaları tarafından takdir görmek, değer verilmek için benlik saygısı eksik çocuklar dürüslükten ayrılabilirler. Örneğin, başarısız olduğu halde “Bugün okulda en çok yıldızı ben aldım!” diyerek apartmandaki arkadaşlarının gözünde değer kazanmayı planlayabilirler. Özellikle duygusal, başkalarının yorumuna çok önem veren çocuklarda yalan söyleme görülebilir. Gözle görülen bir gerçeği çocuklarından da duymak için zorlayan ailelerde, çocuğun cevabında dürüslükten ayrılma gözlemlenebilir. Örneğin, çocuğunuzun yemekten sonra yemesini istediğiniz çikolatalı pastanın izlerini yemekten önce ağzının kenarında gördünüz. “Pasta yedin mi” diye sordunuz. Çocuk sizden ceza alma korkusu ile doğruyu söylemekten çekinebilir. Beğenilmeyen ve yaptıkları çok eleştiri alan çocuklarda yalana meyil artar. Çocuklar eleştiri korkusu ile büyükleri tarafından tenkit almamak için gerçeği söylemek istemezler. Örneğin, yarışmada kendisinden birincilik bekleyen büyüklerine, dereceye giremeyince; “Okuldaki şiir okuma yarışması iptal edildi” diyerek tenkit edilmekten kurtulmaya çalışabilir.

“Doğruyu söylersen kızmayacağım” denildiği halde gerçeği ifade ettiğinde azarlanıyorsa çocuk dürüst olma cesaretini kaybedebilir. Çocuğa gerçeği söylese kızılmayacağı ifade edildiği halde azarlanıyorsa, bir daha doğruyu söylemeye korkabilir.

Ailede, çevrede, bir arkadaşının ya da büyüğünün doğru söylemediğini görmek çocuğun bu davranışı örnek almasına sebep olabilir. Örneğin, annenin evde olduğu halde “Evde yok, deyin!” şeklinde çocuklarını yönlendirmesi onlara yalanı öğretir.

Cezadan kaçma, sorumluluktan kurtulmak için çocuk doğruluktan ayrılabilir. Örneğin, yaşının üstünde beklentilere girilmesi durumunda görevini yerine getiremeyince çocuk doğruluktan ayrılarak kurtuluş çareleri bulmaya çalışabilir.

Çocuğun Dürüst Davranmadığı Anlaşıldığında Ne Yapılmalı?

Gerçekten Yalan Söylediğinden Emin Olunmalı

Özellikle 5-6 yaşına kadar çocuklar hayalle gerçeği ayırt edemeyebilirler. Hayalini mi ifade ediyor yoksa yalan mı söylüyor ebeveyn ilk olarak bunu tespit etmelidir.

Çocuğun Yaşamında Her Şeyin İyi Gittiğinden Emin Olunmalı

Örneğin, çocuğa kaliteli bir zaman dilimi ayrılmıyor ise hemen çözüme yönelik adımlar atılmalıdır. Ebeveyn çocuğu ile aralarında oluşan açıkları kapatmaya çalışmalıdır.

Çocuğa Başarabileceği Sorumluluklar Verilmeli Akıllı bir ebeveyn, çocuğuna kaldıramayacağı sorumluluklar yüklememelidir. Çocuğun ufak da olsa sorumluluklarını yerine getirme konusundaki gayretleri takdir edilmelidir. Örneğin, çocuktan yatağının toplanması istenildi. Önce nasıl toplayabileceği anlatılmalı. Toplarken gösterdiği gayretler tebrik edilmelidir.

Cevabı Bilinen Sorular Sorulmamalı

Çocuğun hatalı bir davranış sergilediğini fark eden ebeveyn, gerçeği bir de ondan duymaya çalışmamalıdır. “Sen yoksa pasta mı yedin?” demek yerine, yaklaşımınız şu şekilde olabilir: “Yemekten önce pasta yemeni istemediğimi söylemiştim. Yemekten önce pasta yemiş olman iştahını kapatıyor ve bu durum gelişimini engelliyor. Ben sağlıklı olmayacağından dolayı üzülüyorum!” Çocuğun doğru söylemediği bilindiği halde, bir şey yok gibi de davranılmamalıdır. Yalana teşvik edici sorular da sorulmamalıdır. Örneğin, çocuğunuz yeni aldığınız bebeğini kırmış. Ertesi gün koltuk arkasında buldunuz. “Bebeğin nerede?” veya “Bebeğinle neden oynamıyorsun ?” gibi sorular sorarsanız bu durumda çocuk “Bilmiyorum!” veya “Artık oynamak istemiyorum” gibi cevaplar vererek dürüst davranmamaya başlar. Hâlbuki bu soruların cevaplarını biliyorsunuz.

Ebeveyn bu tür durumlarla karşılaştığında;

1. Cevabını bildiği soruları sormamalı!
2. “Bebeğini koltuk arkasında buldum. Kolu kırılmıştı. Yazık, hem çok güzeldi hem de kıymetli bir bebektir.” Şeklinde bir ifade ile çocuğa yardımcı olunmalı. Çünkü korku, yalana kapı aralar.
3. “Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?” şeklinde soru yönelterek çözümü çocuğun bulmasına zemin hazırlanmalı.
4. Neden böyle bir davranışı sergilediğinin temel sebepleri araştırılmalı. Örneğin, arkadaşının oyuncağından kendisinde olmamasına içerlenmiş olabilir.

Dürüstlük Hakkında Konuşulmak İçin Sakin Ortamlar Tercih Edilmeli

Çocukla, dürüstlüğün önemi hakkında sakin bir ortamda konuşulmalı. Asla olay anında yalanın zararlarından bahsedip, nasihatler verilmemeli. Hiç kimse sinirli olduğu anda ya da mahcup edildiğinde öneri kabul etmek istemez. Sakin zamanlarda yapılan sohbet, sadece karşılıklı konuşma şeklinde anlaşılmalıdır. Hikâye anlatma, kukla oynatma v.s. bu amaçla kullanılabilir.

Şaka da Olsa Yalan Söylememeli

Çocuklar 2-6 yaş arası dönemde bir yalan söyleyip daha sonra “Şaka yaptım!” diyebiliyorlar. Bunu bazen çevrelerinden öğreniyorlar, bazen de şaka ile yalanı karıştırıyorlar. Bu durumda; “Şaka da olsa hep doğru söylüyoruz!” diyerek kuralımız hatırlatılmalı. Ayrıca ebeveynler de şakalarını doğru sözlülük çerçevesinde dile

getirmelidirler. Örneğin, çocuğunuzu severken “İki kulaklı seni!” demeniz, hem onun için farklı bir sevgiyi alma şeklidir hem de gerçeğin ta kendisidir.

Çocuğunuzun Kendi Kimliğinin Oluşumuna Destek Verilmeli

Çocuğa; “Farklı düşünmek hata olmaz! Herkesin zevkleri birbirinden farklı olabilir!”denilmelidir. Bunu desteklemek için oynanan oyunlarda, yaşam içinde yapılan tercihlerde farklılıkların olduğunu görmek çocuk için hem zevkli hem de kalıcı bir egzersiz olacaktır.

Yaşanan bir diyalogdan kesit sunalım:

Çocuk:

-Arkadaşım Ali'den nefret ediyorum!

Baba:

-Seni çok sinirlendirmişe benziyor!

Çocuk:

-Evet, çok kızdım! Serviste ayağıma bastı! Hiç de özür dilemedi.

Baba:

-Arkadaşın canını acıttığı için ona çok kızgınsın! Peki, ona bu durumu söyledin mi?

Çocuk:

-Bağıra bağıra şarkı söylüyordu, beni duymadı bile.

Baba:

-Peki, şimdiden sonra için bir teklifin var mı?

Çocuk:

-Ona pazartesi hemen söyleyebilirim!

Baba:

-Canını acıttıktan sonra özür dilemediği için üzüldüğünü ifade edersen sorun halledilmiş olur!

Çocuk:

-Tamam anlaştık...

Kısacası, çocuğa doğruluktan ayrılmaması için verilecek en etkili mesaj:

“Başkalarına yalan söylemeye ihtiyacının olmadığını öğretmesidir.”

VELİLERE ETKİNLİK ÖNERİLERİ

- 1) Çocuğunuza Pinokyo masalını okuyunuz. Masal hakkında sohbet ediniz. Masal ile ilgili çocuğunuza sorular yöneltiniz.
- 2) Çocuğunuza “Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış “ atasözünün ne demek olduğunu sorun. Daha sonra anlayacağı şekilde beraber araştırma yaparak atasözünün anlamını anlamasını sağlayın. Beraber sohbet edin.
- 3) <https://wordwall.net/tr/resource/8426279/do%C4%9Fruluk-d%C3%BCr%C3%BCstl%C3%BCk> sitesindeki DOĞRULUK DÜRÜSTLÜK oyununu çocuğunuzla beraber oynayınız. Çarkı beraber çevirdikten sonra gelen davranışın doğru bir davranış mı yoksa yanlış bir davranış mı olduğu hakkında konuşunuz. Yanlış davranışların neden yanlış olduğunu çocuğunuza açıklayınız.